

Kulturdepartementet
ku-remissvar@regeringskansliet.se

KB:s remissvar på betänkandet SOU 2018:50 Ett oberoende public service för alla Remiss

Kungliga biblioteket (KB) har beretts tillfälle att yttra sig över slutbetänkandet *Ett oberoende public service för alla. SOU 2018:50.*

Sammanfattning

KB har inga synpunkter på det förslag till ny finansieringsmodell för public service som utredningen presenterar. KB menar däremot att utredningen har försummat att ta upp det audiovisuella arkivmaterialets betydelse för framtida forskning. Radio- och tv-sändningar är viktiga delar av vårt gemensamma kulturarv. I public service-bolagens arkiv finns stora volymer material som behöver säkerställas för framtida forskning samt för allmänhetens tillgång till sin egen historia. Vidare behöver den befintliga pliktlagstiftningen revideras.

Avsnitt 5. Vad ska public service göra och tillsammans med vem?

I utredningen saknas tydliggörande angående public service-bolagens arkiv. Dessutom behöver den nuvarande pliktlagstiftningen revideras för att säkerställa att metadata och till exempel undertexter bevaras.

Från ett nationalbiblioteks perspektiv saknas i utredningen tydliggörande av public service-bolagens ansvar och åtagande för de stora arkiv som byggts upp, ägs och förvaltas av bolagen. Arkiven är unika och utgör det viktigaste audiovisuella kulturarvet i Sverige jämte Svenska Filminstitutets och KB:s samlingar. Public service-arkiven har bekostats av allmänna medel, består av högkvalitativa original - i många fall analog film - och omfattar även tidsperioden före 1979, det år då pliktlagen för det audiovisuella materialet infördes och tillkomsten av Arkivet för ljud och bild, ALB. ALB blev sedermera Statens ljud- och bildarkiv, SLBA. Verksamheten inom SLBA är sedan 2009 en del

av KB.

KB är helt beroende av dessa arkiv inom public service för att kunna tillgodose forskningens behov av äldre svenskt audiovisuellt material. För såväl det audiovisuella kulturarvet som framtida forskning behövs en reglering och ett förtydligt ansvar för public service-arkiven. I brist på sådan reglering föreligger en risk för att arkiven kan komma att gallras om de inte längre behövs i den löpande programverksamheten. KB menar att ett förtydligt arkivuppdrag borde vara möjligt att ge från uppdragsgivaren utan att det påverkar public serviceföretagens programverksamhet eller publicistiska integritet.

Pliktleveranser

Förutom public service-arkivens betydelse för tiden före 1979 vill KB betona vikten av att nuvarande pliktlagstiftning ses över. KB överlämnade till regeringen i september 2017 utredningen ”*Plikten under lupp! En studie av pliktlagstiftningens roll, utformning och relevans i förhållande till medielandskapets utveckling.*” (KB Dnr: 1.1.5-2017-112).

Utredningen pekar på att dagens pliktexemplarslagstiftning har stora brister och behöver revideras. Bristerna grundar sig dels i de principiella skillnader som föreligger mellan lag (1993:1392) om pliktexemplar av dokument och lag (2012:492) om pliktexemplar av elektroniskt material (e-plikt), dels i att lagstiftningen i sin helhet ligger i otakt med medieutvecklingen. Som ett exempel kan nämnas att pliktleveranser av radio- och TV-sändningar enligt nuvarande lagstiftningen formellt ska ske i form av fysiska kopior.

För framtida forskning vill KB särskilt framhålla nedanstående två viktiga reformer som lyftes i ”Plikten under lupp”:

Undertexter och text-tv ska ingå i pliktleveranser av tv-material

Idag finns, till stöd för personer med hörselnedsättning, undertexter till nästan alla programinslag som sänds i svensk tv. Dessa undertexter bör omfattas av pliktlagstiftningen. Informationen är att anse som publicerad och skulle vid sidan av att dokumentera denna publiceringsform också utgöra en sökingång till pliktinsamlade tv-program. Även text-tv behöver omfattas av leveransplikt då denna medieform består av publicerade nyheter som inte samlas in på annat sätt.

Metadata ska ingå i pliktleveranserna

I e-pliktstagstiftningen finns krav på att rudimentär metadata ska levereras i samband med pliktleveranserna. För övriga pliktleveranser saknas helt krav på leverans av metadata. Arbetet med katalogisering och registrering av pliktexemplar underlättas om såväl teknisk som bibliografisk metadata medföljer pliktleveranserna. Idag samlar KB in viss metadata utifrån avtal eller köp. För att garantera att insamlad metadata kan användas i KB:s kataloger utan upphovsrättsliga problem, är pliktleveranser av metadata dock att föredra. Det kan noteras att den motsvarande norska pliktstagstiftningen även omfattar metadata.

I detta ärende har biträdande riksbibliotekarie Lars Ilshammar fattat beslut efter föredragning av kommunikationsstrateg Peter Axelsson. I den slutgiltiga handläggningen har också avdelningschef Eva-Lis Green deltagit.

Stockholm 19 oktober 2019

Lars Ilshammar
Biträdande riksbibliotekarie